

(א) [לעיל קמ"א: 3] ערכין 1.
גדה מד. א) ויבנות גג, (ב) [לאחרי העולם, 8] ויזיל וכן יום אחד].

גליון הש"ם

גמרא ולימא ליה דאמר לכשתלד. עי גרין קדושן דף רלג ע"ב דף השני: תוס' ד"ה נוהל בו אע"ג שהטואל סובר בריש. תמה לי הא בפשוטו ניחא דהא שמואל ס"ל ביבמות דלרבנן דר"י אין לו גנים אולם בשני המשפחה הרי דס"ל דעמאל דרבנן לעובר לית ליה זבייה. אלא דשמואל דס"ל המכה לעובר קנה היינו דס"ל דהלכה כר"י וכדלמרינן להדיא ביבמות דו' וס"ל קאמר ר"ח'י הממתיין לקומת ששים בן יום אחד אלא פוסל אצל עובר לא דלחזו כרבנן דר"י ממילא ס"ל למתני' לעובר אין לו זבייה. ר"כ אין המלה לקומת ששים בן יום אחד אין אצל עובר לא דהא חמת הן מתני' ממילא ס"ל דלחזו זבייה לעי"ג בא"ד והקנה נבטיו לאחריה. קנה לו למאי הויתב לנוהל דחזקא כוס ולא בפשוטו דלחר תימת הא קוד שמת הבה היה ביום מכה האחים כל נכסיא או שעבר כל נכסיהם לבתי' ולא כתבו להחזיקו ואח"כ מת זה הן דלחזו לא היה נוהל וממיל והו' זוכיה למפרע מנה קניה קנה הלוכה למפרע גם אלו הנכסים אצל כיון דנחל וממיל והס' זוכים לירש אחיהם משעת מיתתו לא קנה הלוכה אלא חס' מקנה דבר שלא בא לעולם:

מוסף רש"י

ירושא הבאה ממאליה שאני, איש זה כח למתום אצל להקנות לו אדם לא קנה (ע"י ע"ק:). נוהל ורמנחיל. אם נפלה לו ירושה זו ביום מותו ממהלך קבוציו ומאזו (ס"ב כ"ו). אמר רב ששת. האי נוהל וממיל ליה לאוקומי בנכסי אבי, דלי נוהל לא אמיליב אינו או ירמי קבוציו נכסי אביו היכא דאין בנים, אלא נוהל בנכסי האב. אם מתה זו ביום ואח"כ הוא מת זו ביום נוהל נכסי אמו וממילא מנחו לאחיו מאזו נכסי בני אמו, דלי לאו הוא: או ירמי לה קבוציה ולא אמרינן נפל הוא ארעון בן תלמי (ס"ח) דבן נוחל את אמו אצל אסא אשה נוחלת את גבה וכל חלק קבוציה האם שאין נוחלין אמו, דכמיב למשפוחת לבית אבותה, משפחת אבי אשה קרויה משפחה (נדח מד.). אבל עובר לא, אם מתה משפחת אמו נוהל להמיל את קבוציו מן האב (ס"ח).

מוסף תוספות

א. ואמרינן עלה התם וכי דפוסל בעברי אביו מלאכול בתרומה. רמב"ן.
ב. [ו]אפ"י בירושא הבאה ממאליה. שם.
ג. [ד]כל זמן שלא נולד העובר וזכה הקרוב לירושתו הן ואוכלים בגינן כשי"ש.
ד. דכל היורדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפילות. ר"ן.
ה. ואני שפיר וכו' [ו]לא פריך מירשא דבן יום אחד פוסל, דאיבא לאוקמא בשתי נשים וכו'. מוס' גימט סו'.
1. דהוו מפילות מיעוט. רמב"ן.
I. וקאמר עובר לא משום דלא קנה. מוס' גדה מד.

לאחים מן האב דוקא כשהיה התינוק בן יום אחד שנולד בשחית' ומתה אמו בערית דהיי' ח' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד.

וּלְיִמָּא (6). רב הונא מתני' דלמר אס תלד אשמי זכר מנו ליה מנה לכשתלד ללא זכי ליה כלום עד שיוולד ואין זה מוכה לעובר דלמרינן לעיל [קמ"א]: דלא קנה. ומשני רב הונא דלמר איני יודע מי שנאה ולא אוקמה כשתלד לטעמיה דלמר רב הונא אף המוכה לעובר ככה"ג דלמר לכשתלד כלומר נכסי להאי דמיעברא לכשיוולד לא קנה דכיון דבשעת הקנאה עובר הוא ואינו יכול לזכות לא יקנה לכשיוולד ע"י אמריה דלמר לכשתלד: **לנשטל** קנה. אע"ג דפליגי ר"ג בהמוכר פירות דקל לחצירו¹ דלמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הכא גבי עובר מודי דחשיב ליה כשנו צעולם וגם הנכסים שנתן לו הרי הן צעולם אלא שצריך לתקן לשונו ולומר נכסי להאי עובר לדנה דקמני כרשא בן יום אחד אלא פוסל אצל עובר לא וצונו. החזיקו. כל איש ואיש מה שמאץ בזוו איש לו: **חייב להחזיר**. כיון דאשתו מעוברת עובר יורש הוי. אלמא המוכה לעובר קנה: או **שפיילא אסמו**. וחזרו ישראל והחזיקו בנכסיו: **החזיק בשניה**. אחר שמת הבן או העובר קנה השתא ליכא עוד שום יורש: **בראשונה** לא קנה. דאיגלאי מילתא שהיה לו בן או עובר. ואע"ג דסוף סוף מת העובר בטנו ולא ילא לאויר העולם כיורש גמור חשיב ליה ומרע לחוקת מחזיקי ראשונה. אלמא עובר יורש כרב ששת:

ורבא אמר. לעולם אימא לך לא שגא המוכה לעובר לא שגא ירושה הבאה מאליה לא קנה כלל ואח"כ התם גבי המחזיק בראשונה האי דלא קנה לאו משום עובר הוא דהא אין עובר יורש אלא מעיקרא כשהחזיקו פרזיי מרפייין צדיייהו כשמת הגר וצונו נכסיו והחזיקו לא נתכוונו להחזיק לגמרי דהא מספקא להו אס יש לו יורשין אס לאו כמו שהוכיח סופו על תחלתו ששמעו לצסוף שהיה לו בן או אשתו מעוברת ושמת לא תפיל ולכן לא הויא חוקתו חוקה אא"כ חזרו והחזיקו אחר מיתת הבן והעובר ולעולם אימא לך עובר אינו יורש וגם המוכה לו לא קנה: **מאי בינייהו**. בין לאב"י בין לרבא חוקה ראשונה לאו כלום היא מה לי משום דעובר יורש לאב"י מה לי משום דפרזיי מרפייא לרבא מאי נפקא לן מיניה: **איבא צינייהו ששמעו בו שמת או ואח"כ מה**. לשונות רבים שמעתי ולא ישרו בעיני. אמנם כן צריך לפרש איכא בינייהו בין אב"י לרבא ככה"ג גר שמת וצונו ישראל נכסיו והחזיקו ואח"כ שמעו שאשתו מעוברת ושמעו בו שמת ולא היה מת כששמעו אלא אח"כ מת לאב"י דלמר עובר יורש משום דהויא ירושה הבאה מאליה המחזיקים ראשונה קודם מיתת עובר לא החזיקו אלא מחזיקי אחר מיתתו ולרבא דתלי טעמא בפרזיי המחזיקים ראשונה ששמעו בו שמת הויא חוקתן חוקה ואע"פ שדוע לצסוף שעדיין לא מת מ"מ לא מרפייא צדייהם כיון ששמעו בו שמת והעובר לא ילא לאויר העולם ולא זכה לירש דלרבא אינו יורש עד שינא לאורי² והמחזיק בשניה אחר מיתת העובר לא הוי חוקתן חוקה. כן נראה בעיני ועיקר: לשון קצרה **איבא צינייהו ששמעו בו שמת**. העובר ואח"כ החזיקו והוא לא מת אלא אח"כ מת וצאו אחריים להחזיק לרבא חוקתו ראשונה לא מרפייא שהרי שמעו שמת ונתכוונו להחזיק לגמרי וקנו דסוף סוף העובר לא ילא לאויר העולם ולא יירש מידי ולאב"י אחרונים קנו: **ע"ש**. דמתן במס' גדה בפ' יוצא דופן (דף מג:). תינוק בן יום אחד שמתא בנגעים כו' עד נוהל ומנחיל ופרכינן בגמרא נוהל ממאן מאזו מנחיל למאן לאחין מן האב אחין אי צעו מיניה לירתו אי צעו מאזביהם לירתו ומאי נפקא לן מינה צהאי תינוק אפי' כי לא בא לעולם היתה ירושה נופלת לפני אלו האחין: ומשנינן **אמר רב ששם נוהל בנכסי האם להנחיל לאחין מן האב**. דמיניה קא ירמי כגון רחל שילדה את יוסף ומתה רחל ומנחיל לראובן ושמעון בני יעקב שהן אחיו מאזו דיוסף ירמי ואלא מרחל ששני אינה אחת הכי אימת במסכת גדה [שם]. והכא הכי הוא דפרכינן תא שמע תינוק בן יום אחד נוהל ומנחיל בן יום אחד ששם ומשני א"ר ששם נוהל כו' והאי שינויא במסכת גדה [שם] אימיה משום קושיא אחריתי דפרזייית לעיל. ונראה בעיני דהכי גרסינן האמר רב ששת נוהל בנכסי האם כו' הלכך כיון דההוא יומא דאחילייד מתה אמו משום הכי דייקינן דוקא בן יום אחד שנולד יוצא לאויר העולם ואח"כ מתה אמו ואח"כ מת הוא הוריש לאחיו מן האב אצל עובר לא אינו יכול לירש אמו בעודנו בצטנה להנחיל

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

קמב.

בן יום אחד נושא ומנחיה אבא עובר לא אמר רב ששת כו'. הקשה רבינו אפרים לפרוך ליה מירשא דהך משנה דקתני רישא בפרק יוצא דופן (גדה דף מג: ושם) בן יום אחד מנחיל בתרומה ופוסל מנ^א התרומה דוקא בן יום אחד אצל עובר לא אלמא המוכה לעובר לא קנה² וקשיא לרב ששת דהשתא לא מלי לשנויי כדמשני אסיפא ועוד קשה לר"י על ההיא דיוצא דופן דקאמר התם מאי איריא בן יום אחד אפי' עובר נמי פוסל ואמר רב ששת הכא בכהן שיש לו שמי אשת גרושה ואחת שאינה גרושה ויש לו בנים משאינה גרושה וכן ³ אחד מהגרושה דפוסל בעצדי אביו מלאכול בתרומה ולאפוקי מדר' יוסי דלמר עובר נמי פוסל קמ"ל בן יום אחד אין אצל עובר לא ולמה לי למנקט צ' נשים לוקמה בזהה אחת גרושה ויש לו בן ממנה דוקא בן יום אחד פוסל אצל עובר לא ואכלי העצדים בשביל כל המשפחה כולה לרבנן דר' יוסי כדלמרינן ביבמות בפרק אלמנה (דף סו. ושם)⁴ ונראה לר"י דסבר רב ששת דלרבנן דר' יוסי נמי עובר אית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל משום דסמוך מיעוטא דמפילות למחלה דנקבות⁵ והו' להו זכרים מיעוטא ולמייעוטא לא מיישינן כדחייש רבי יוסי ולהכי חוקי התם בכהן שיש לו שמי נשים ויש לו בנים משאינה גרושה דכיון דיש לו בנים לא פוסל עובר אע"ג

דיש לו זכייה דלא מיישינן למיעוטא דזכרים כדפרישית⁶ אצל אס אין לו בנים פוסל עובר גם לרבנן דאית ליה זכייה דבין הוא זכר בין היא נקבה הרי הן שלה⁷ ופליגי רב ששת אשמואל דלמר בפרק אלמנה (שם) דלרבנן אוכלין בשביל כל המשפחה דסבר שמואל דלרבנן לית ליה זכייה לעובר והשתא ניחא הא דקאמר לעיל רב ששת מנא אמינא לה דתניא גר שמת כו' ולא דחי דהך ברייתא כו' יוסי דרבנן נמי לא פליגי אלא דלא חיישי למיעוטא כדפרישית ואס תאמר לעיל דלמר החזיק בשניה קנה בראשונה לא קנה אמאי לא קנה המחזיק בראשונה כיון דלסוף הפילה דהא בפרק אלמנה (שם דף סו. ושם) אמרינן דזכרים הוי מיעוטא משום מיעוטא דמפילות ואין לעובר שסופו להיות נפל חלק בעצדים וי"ל דהתם תלינן שמא כבר בשעת אכילת העצדים מת העובר בטנו וליית ליה זכייה:

נוחל בנכסי האם להנחיה לאחין מן האב. מימה דמה עלה על דעת המקשה דהא ע"כ צריך לומר כדמשני רב ששת נוהל בנכסי האם דאי לאו הכי תקשה ליה דלחיס אי צעו מיניה לירתו אי צעו מאזבה לירתו דהכי דייק בפרק יוצא דופן וי"ל דודאי ידע המקשה שפיר דנוהל בנכסי האם קאמר אלא שהיה סובר דהיא מיתתא צרישא¹ ורב ששת משני דהוא מייית צרישא ולא הוצרך רב ששת לומר נוהל בנכסי האם אלא לפי שלא פירש המקשה מפרש לה רב ששת ובפ"ק דערכין (דף 1. ושם) דרב פירש לשמואל מרב ששת דלמר דהוא מייית צרישא הוה מלי למימר דשמואל סובר כמו מקשה דהכא דהיא מיתתא צרישא² אע"ג דשמואל סובר כרב ששת דלמר המוכה לעובר קנה לקמן בסמוך מ"מ אין צריך לתרן כרב ששת דיכול לתרן כמר צריה דרב יוסף שאין ממעט בחלק בכורה אלא דניחא ליה להעמיד שמואל כרב ששת ועוד י"ל דמעיקרא ס"ד דנוהל בנכסי האב וכגון שלא היה לו אלא העובר לצד³ והקנה נכסיו לאחרים אס לא ירשנו זה וקתני דדוקא בן יום אחד נוהל מאזו כדי להנחיל ליורשין מאזו אצל עובר לא והי"ו הוה מלי לשנויי בפרק יוצא דופן (גדה דף מד. ושם) א"כ י"ל דהמקשה סבר כמרי צריה דרב יוסף לומר שממעט בחלק בכורה בלא דרשה דילודו לו דדוקא בן יום אחד ממעט בכורה אצל עובר לא:

דהוא

ביום שנולד יוסף וירש את אמו שהרי בן יום אחד נוהל ואח"כ מת ומנחיל לראובן ושמעון בני יעקב שהן אחיו מאזו דמיניה דיוסף ירמי ואלא מרחל ששני אינה אחת הכי אימת במסכת גדה [שם]. והכא הכי הוא דפרכינן תא שמע תינוק בן יום אחד נוהל ומנחיל בן יום אחד ששם ומשני א"ר ששם נוהל כו' והאי שינויא במסכת גדה [שם] אימיה משום קושיא אחריתי דפרזייית לעיל. ונראה בעיני דהכי גרסינן האמר רב ששת נוהל בנכסי האם כו' הלכך כיון דההוא יומא דאחילייד מתה אמו משום הכי דייקינן דוקא בן יום אחד שנולד יוצא לאויר העולם ואח"כ מתה אמו ואח"כ מת הוא הוריש לאחיו מן האב אצל עובר לא אינו יכול לירש אמו בעודנו בצטנה להנחיל

אי מוכה לעובר קנה אי לא קנה: תינוק בן יום אחד נוהל. מומן של אבותיו ומנחיל דהיי' הוא כנודל לכל יורשתי: אבל עובר לא. אינו נוהל ומנחיל וקשיא לרב ששת. אמר לך רב ששת לעולם קנה והכא מתני' הכי מיפרשא בן יום אחד נוהל בנכסי האם להנחיל ממון

עין משפטו נר מצוה

יד א טושי"ט חו"מ סי' רי ספ"ג א ועי' בגמרות מיי' פכ"ב מהלך מתייה סי' מה:

בו ב מיי' פ"ג מהלכות זביה ומתה ה"ל יח סמג עשין פכ טושי"ט חו"מ סי' ערה ספ"ג ל:

בו ג מיי' פ"א מהלכות מהלות הלכה יג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג עשין כו טור ושו"ע חו"מ סי' רעו ספ"ה ה [ונכר אלפס פ"ק ה ממלתיין דף י"א:]:
ד י ד שס בהג"ה [ונכר אלפס שם:]

הגהות הב"ח

(6) רשב"ם ד"ה ולימא ליה רב הונא וכו' ולא אוקמה לכשתלד:

רבינו גרשום

ומקשי' ואבתי לוקים ליה לסיפא בעובר ואימא דאמר לכשתלד אשתי. כל מה שתלד יטול דרשמעו לכשתלד דכבר ליה טיול טוב ויכה בו ולא עשויי' ואמאי לא תירצה רב הונא הכי לסיפא דמתני'. ומשני רב הונא נמי סבירא ליה דאפי' אם אמר לכשתלד לא קנה כיון דהוה קנין במתנה קודם שיבא לעולם ומשום הכי אמר משנתנו איני יודע מי שנאה: מנא אמינא לה. דהמוכה לעובר לא קנה: או שאשתי מעוברת לה. וזוכיה למפרע מנה קניה קנה הלוכה למפרע גם אלו הנכסים אצל כיון דנחל וממיל והס' זוכים לירש אחיהם משעת מיתתו לא קנה הלוכה אלא חס' מקנה דבר שלא בא לעולם:

א. ואמרינן עלה התם וכי דפוסל בעברי אביו מלאכול בתרומה. רמב"ן.
ב. [ו]אפ"י בירושא הבאה ממאליה. שם.
ג. [ד]כל זמן שלא נולד העובר וזכה הקרוב לירושתו הן ואוכלים בגינן כשי"ש.
ד. דכל היורדות מחצה זכרים ומחצה נקבות ומיעוט מפילות. ר"ן.
ה. ואני שפיר וכו' [ו]לא פריך מירשא דבן יום אחד פוסל, דאיבא לאוקמא בשתי נשים וכו'. מוס' גימט סו'.
1. דהוו מפילות מיעוט. רמב"ן.
I. וקאמר עובר לא משום דלא קנה. מוס' גדה מד.

לאחים מן האב דוקא כשהיה התינוק בן יום אחד שנולד בשחית' ומתה אמו בערית דהיי' ח' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד. אבל נעובר שבמעי' אמו אם מתה אלו לא אמרינן דהוא חי' יום אחד.

^[1] גמרא ולימא ליה דאמר לכשתלד. עי גרין קדושן דף רלג ע"ב דף השני: תוס' ד"ה נוהל בו אע"ג שהטואל סובר בריש

^[2] ויבנות גג, (ב) [לאחרי העולם, 8] ויזיל וכן יום אחד

^[3] ע"י ע"ק: נוהל ורמנחיל

^[4] אם נפלה לו ירושה זו ביום מותו ממהלך קבוציו ומאזו (ס"ב כ"ו) אמר רב ששת האי נוהל וממיל ליה לאוקומי בנכסי אבי

^[5] דלי נוהל לא אמיליב אינו או ירמי קבוציו נכסי אביו היכא דאין בנים

^[6] אלא נוהל בנכסי האב

^[7] אם מתה זו ביום ואח"כ הוא מת זו ביום נוהל נכסי אמו וממילא מנחו לאחיו מאזו נכסי בני אמו

^[8] דלי לאו הוא: או ירמי לה קבוציה ולא אמרינן נפל הוא ארעון בן תלמי

^[9] דבן נוחל את אמו אצל אשה נוחלת את גבה וכל חלק קבוציה האם שאין נוחלין אמו

^[10] דכמיב למשפוחת לבית אבותה משפחת אבי אשה קרויה משפחה

^[11] אבל עובר לא אם מתה משפחת אמו נוהל להמיל את קבוציו מן האב